

Incipit liber de ars historiae...

Tartozom olvasóimnak néhány magyarázat-tal, mindenekelőtt a címe(ke)t illetően. A White-parafrázis (*the burden of history*) azt hivatott jelölni, amit ez a kötet is bizonyít: a múlttól nincsenek semleges kijelentéseink, így a történelemtől beszélni, írni, sőt a történelmet megalkotni teher, igazi alkotói felelősség. Hiszen a történelem, főként így *metahistóriaként*, nemcsak elsajátítható diszciplína, hanem művészet (*ars*), és csak ezáltal az igazság fénye (*lux veritatis*) és az élet tanítómestere (*magistra vitae*). Következésképp a *vera lex historiae* nem a felgyűjtött tények kvantifikálható mágikus képlete, hanem retorikai-poétikai és főként antropológiai kontextusok által megnyilatkozó megismerési lehetőség.

Talán feltűnő, hogy szándékoltan kerülöm a bejáratott szintagmát: régi magyar irodalom. Erre is van magyarázat. Egyre kevésbé hiszek egy régi magyar irodalomban, sokkal inkább a kora újkori írásbeliség és ennek íráshasználati szintjeit, közösségi és individuális íráshabitusait vélem felfedezni azokban a textusokban, amelyeket olvasok és vizsgállok. A történeti távolságból felsejülő textusok, emberek, történések és mentalitások elsősorban történeti antropológiai perspektívában képeznek számomra kihívást. A múltnak és írásos korpuszának ilyenfajta szemlélete és értelmezése egyaránt jelent elő-

nyöket és kockázatokat. Értelmezéseim módszertanilag megengedett személyes és kulturális elfogultságok mentén születnek. Így lesz a XVI–XVIII. század Brodarcistól Mikes Kelemenig az *én* történelmem. Természetesen minden terhével együtt.

Jelen kötet tanulmányait 1998 és 2005 között írtam. Egy részük itt kap először nyilvánosságot, mások hazai, illetve magyarországi fórumokon hangzottak el, jelentek meg.

Köszönet mindazoknak, akik megtiszteltek bizalmukkal, és hozzájárultak e tanulmánykötet megjelenéséhez.

Kolozsvár, 2006. február